

ՏՄԱՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՂ ՏՄԱՆ

ՄՇԱԿ

Տարեկան դինը 10 բուրլի, կես տարվանը 6 բուրլ. Առանձին համարները 7 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէն).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնները համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին Տեսուչութիւն. Նամակ Ախալցխայից. Նամակ Բաթումից. Նամակ Մոզդուլից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեղեկութիւններ Թիբեթէն. Արտաքին լուրեր.—ԽՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀՆՈՒՎԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ջնգոյ օբյեկտ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՎԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Սկսեանքերի 9-ին

Երբուստ խօսողի գրական ծակ է լինում և առում է հայի առածը. ես կասկածում էի այդ առածի ճշգրտութեան մասին, սակայն հանդամանքը, այսինքն իմ լրագրական թղթակցի պաշտօնը ապացուցեց, որ դուռ ճշմարտութիւն է. և ան չը խփեց իմ գրակիրն:

Նմանապէս թէ գրում եմ, որ մեր հայր թեմական վերատեսուչը մի մեծ սխալ գործեց, հեռացնելով հին ուսուցիչներին և հրաւիրեց նորերին. երկար տարիներ փորձերը ապացուցել են, որ ուսուցիչներին ամեն տարի փոփոխելը միշտ դպրոցի առաջադիմութեան համար կորստաբեր հետեանք է ունեցել. բայց այդ դուռ, ճշմարիտ նկատողութեան համար հայր վերատեսուչը անշուշտ խփելու է իմ գրակիրն,—թէ այդ իմ գործը չէ:

Նմանապէս թէ գրում եմ, որ մեր ազգային դպրոցները հողաբարձութիւնը բոլորովին անհող է վերաբերվում դպրոցները առաջադիմութեան գործին. փոխանակ միջոցներ և աղբիւրներ դրուելու դպրոցի ցէնը բարձրացնելու համար, նա զաճածի հասակն էլ բարձր համարելով, սրունքները էլ կարտառում է: Այս տարի մեր դպրոցները հինգերորդ տարիները վախկեցան, իրեն թէ

դպրոցը ներթափան միջոց չունի. իսկ տասնեակ տարիները հեռէ աշակերտութիւնների հողաբարձութիւնը ճեղք փոխն պահարանների մէջ. գոնէ չը անդիցին էլ թէ այդ իրեղէնները արդեօք աղբանոց նետվելու են նմանակված, թէ մի բանի պէտք էր գտնու: Այս տարի դպրոցական վարչութիւնը լուր տարածեց հասարակութեան մէջ, թէ հրապարակական ակա է կատարվելու և վիճակախաղը նմանակվելու յիշածս ձեռագործները. բայց մոռացան թէ ակադ և թէ վիճակախաղը և տասնեակ տարիներից ամբարած ձեռագործները կրկին մնացին իրանց թաքուստներում: Ի հարկէ, այս ճշմարտախօսութեանս համար էլ պէտք է առժէ գրակա:

Գուր յիշում էք անուշտ լրագրական այն յայտարարութիւնները, որ մեր հարեգործական ընկերութեան տեղական վարչութիւնը ակտեց լուսաւոր աշխարհին, թէ սեպտեմբերի սկզբին բացվում է ընկերութեան գրադարան-ընթերցարանը և հեղինակներին, գրաւիճառներին օժանդակութիւն էր խնդրում: Նմանապէս նա թէ այժմ գրում եմ, որ շինութիւնը հոյակապ է, արտաքին ֆասադը գեղեցիկ, բայց դեռ ևս տանիքը ծածկված չէ: Վարչութիւնը մերժեց և արձամարհեց ընդհանուր ժողովը մէջ մի քանի անդամների խորհուրդը թէ յետագիւ առժամանակ սեփական շինութիւնն ունենալու մտադրութիւնը և դեռ ակտեց ընթերցարանը եկեղեցւոյատկան մի շինութեան մէջ, մինչև յատուկ, սեփական տուն ունենալու համար մի որոշեալ ֆոնդ կազմակերպվելու: Այն ժամանակ վարչութիւնը չը բարեհաճեց ընդունել յիշեալ անդամների առաջադիմութիւնը, այժմ ամեն պարտք մոռացած, ամեն ջանք գործ է դնում և մուրացկանութեամբ էլ չէ կարող գրուի բերել շինութիւնը. իսկ հոյակապ, պլանատանման շինութիւնը մտաւոր սնունդ չէ կարող մատակարարել այն հասարակութեանը, որը ընթերցանութեամբ ուղում է կրթել իր միտ-

քը և սիրտը: Ահա, այդպիսի աղատ կարծիք յայտնելու համար կրել է և պիտի կրէ անմեղ գրակա իր մահապարտութեան պատիժը:

Նմանապէս թէ, պօլիցիան շատ չուտով մոռացաւ իր արած խելացի կարգադրութիւնները, —կիրակի և տօն օրերին կրպակները գոցելը, գիշերները ժամը տասնից զինի օղեսները փակելը, փողոցները պարտաւորեցուցիչ աւելելը և այլն, և մենք համարձակութիւն ունեցանք այդ մասին նրկատուութիւն անելու թէ լրագրի միջոցով և թէ մասնաւորապէս, վաղ թէ անագան ոստիկանութեան մի որ և է պաշտօնակայ անշուշտ բժանիչ գլխ լինելով պիտի հաւածէ և խփէ գրակիրը:

Նմանապէս թէ գրելու լինեմ, որ մեր քաղաքային վարչութիւնը հողաբարձութիւնները թողած, իր ծակ գրպանը թափ է տալիս իր հաշուով փողոցների սալադրոշմները կարկատելու համար. իսկ ժողովրդի բարեկեցութեան համար իր ստանձնած պարտականութիւնները անուշաղբ թողնում. նոյն կամայականութիւնները մատարող, բախկալի, մատվաճառի և հացագործի կողմից, նոյն ապակաւորութիւնները փողոցներում դիզված, նոյն արտաքիններին խողովակները Մարտաշայի վրա ուղղված, նոյն խաւար և մտալ լապտերները, նոյն դեղձուկները կապաւորուները կողմից, այդ ճիշդ է, ուրեմն և գրակա նմանակայ է հարուածները:

Նմանապէս թէ գրում եմ, որ մեր հասարակութիւնն անտարբեր է իր սեփական շահերին, անընդունակ է իրան բարձրացնելու, աղքատութիւնը տարածում է իր թեւերը, յուսահատութիւնը անբարոյականութեան գիւղին է ձգում. ճանապարհ, ելք, խելացի խորհուրդ, գործնական միջոցներ ոչ մտածող և ոչ գործարար ունենք. և, ինչէ այդ մասին նկատելու լինեմ հողաբարձներին, կրկնապարզ ինտելիգենցիային, ազգային և հասարակական գործերի գլուխ կանգնած աղաներին, նրանք խոժոռ աչքով մտիկ են տալու երե-

սիս և վաղ թէ անագան նրանց շանթերը և շանթերը թափվելու են գրակա, պատիժը կրում է էլի գրակա և, ի հարկէ, այդքան հարուածներից զինի ծակվում է գրակա: Այն, այդ օրին է ընկել այսօր իմ գրակա, շոշափեցի և ստուգեցի. և քանի որ ծակ է գրակա, էլ այսուհետև կրկնող չունեմ, պիտի գրեմ և պիտի խօսեմ այն, ինչ որ ճիշդ է, արդար է:

ՆԱՄԱԿ ԲԱՎՈՒԹՅՈՒՆ

Սկսեանքերի 11-ին

Նորերում կրկին Պարսկաստան ուղարկվեց Բագուր վրայով 996 պուղ արծաթ: Այդ արծաթները Բագուր պիտի ստանար Թեհրանի անդրադական բանկի Բագուր գործակալ Մամուզ Գերբուխի մի ըստ երկու թեւ բաւականին դարձացած երկտասարդ պարսիկ: Նա մի քանի օր առաջ այստեղ էր, և ինչպէս պատմում էր, այդ երկու վագոն արծաթը ստարվում է Պարսկաստան յատկապէս այնտեղի նոր ծխախոտի մոնօպօլիայի ընկերութեան համար:

Ահա այն տեղեկութիւնները, որ նա տուեց այդ մոնօպօլիայի վերաբերմամբ: Ընկերութիւնը, որը վեր է առել այդ գործը կառավարութիւնից, տարեկան վճարում է կառավարութեան 15,000 Ֆրանս ստերլինգ: Կառավարութիւնը հսկում է ընկերութեան հաշիւները վրա: Երկու ամբողջ արդիւնաբերութիւնը ընկերութիւնը պարտական է գնել. և պատրաստելուց յետոյ, նստած արժէքի վրա 0,40 օգուտ նշանակելով, վաճառել խառնվածքներին 0,20 զիջում անելով: Մնացորդ 0,20 կազմում է ընկերութեան օգուտը: Տարվայ վերջում ընկերութեան ստացած մաքուր զիւղերն ու 0,25 ստանում է կառավարութիւնը: Տաճկաստան արտահանվելի ծխախոտին նշանակվում է իւրաքանչիւր հակա (մօտ 3 1/2 պուղ) 1 լիւր օգուտ. և փողին 0,9.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՋՆԴՈՒ ՕԲԱՅՈՒՄ

(Նշելութիւն)

I

Երկրային վաղ պատկեցանք ընկու: Առաւօտը արձայն միջին պիտի չօլխարի մէջ գնայինք:

Մենք փոքրերս (թէ ևս տաս-տասնեակու տասնեակ պատանի էի) շորներս հանած, իրար կողքի գցած տեղադրեցին վրա թաւալ էինք տալիս, միմեանց խեղդելով, բարձր իրար գլխի շարունակով արթնում խաղաղում և ծիծաղը, մեր անասման կրկնակութեան այս թոյլ արգասիքը, բերաններումս խեղդելով, որ հայրիկը միւս սննեակում չէ նեղանայ: Երկար խաղում էինք այսպէս, մինչև որ չկասպարհու, ուժից բոլորովին ընկած, շապկներս քրտինքից թրջած, փուլեցանք մենք պիկները վրա և մեռելի նման ընեցինք:

Կախարդական առաւօտ, ինչպէս այսօր յիշում եմ ընդ...

Յիշում եմ, որ սիրտս ծախ պէս թռչումաց, երբ մեծ կղզայրս ինձ արթնացրեց: Ես ոտարթիկ ու շապկանց վազեցի բակը, որտեղ մեր մեծ սայլը, գորգերով ու բարձրով դարձրած, կղզայր լծած, ասպանում էր մեղ այն ինչ ակտուր դրան առաջ մեք ձեռուհի ծառաները: Յարօյ ամին, Բուրջող ամին ու ընդրը Ջնգոն, ձիերն էին թամբում աղանարդկանց համար: Գեռ լոյսը միջից նոր էր շոկվում: Աղօթարանի դիմիւրը անցաւ ողնաշարիս վրա, ևս դողացի...

Յիշում եմ, ինչպէս մեր չքեղ արարան կամաց կամաց անկները ձեռնացնելով բարձրանում էր խալ աքար սարը: Այն, որքան դանդաղ էին քայլում կարմիր ֆեթալը ու չալ—ճակատ Ջկոյանը:

«Հօ-հօ» գոռում էր Բուրջող ամին, որը նստել էր սայլի մօրուսին, ու դայրը ճիպոտով կղզերի մէջքը դադարում: Մեր շուրջը զիւղական սայլերի ձուռոցը խառնվում էր հայ շինականի միանուշաղ «Լէլէ-լէ»: Երբեմն լսվում էր շիւղի դայլայլիկը...

Յիշում եմ հպարտ արևի ծագումն, երբ հրեղէն գունդը հրեղեցից Մաղրաբի գագաթները, այն ինչ սարերի ստորոտները ու ձորերի խորքերը դեռ ընկղծած էին թամբի ստուերի տակ և միայն սուր աչքը կարող էր նշմարել այս սարի դօշին, այն ձորի խորքերում, այս քարալի տակ ճանձներ նման ցրված զիւղացու սայլերը: Մեծ կղզայրս ու քեռուս տղան հպարտ-հպարտ առաջ էին քշում իրանց ձիերը, այն ինչ մենք, պատանիներս, սայլից իջած, վազվում էինք խոնաւ կանաչի միջով, ոտներս թացացրած, կարմիր խաշխաշի փուռները ձեռներով, լեռնային բուրբուռները ներքի արեցանք: Իսկ մեր առաջ դարձրանում էին սարեր սարերի վրա, որոնց գագաթները մէկը միւսին իշխելով, սեղմվելով միմեանց կամ հեռանալով իրարից, շրջանակում էին երկնային կամարը ծուռը գծերով:

Ինչ է արդեօք այն հողերանական գաղտնիքը, որը անուանվում է յիշողութիւն:

Քանի տարիներ են անցել այդ առաւօտից և ինչպէս պարզ պատկերանում է այսօր առաջին Մաղրաբ—սարերի ընդհանուր տեղը: Մի ինչ որ թարմ ջերմութիւն մտել է ուղեղիս մէջ այս հրաշալի արեգակի ծագման րօպէից: Մատաղ կանաչի բուրբուռները, ցողից խոնաւացած գետնի թարմութիւնից, նորաբաց ծաղիկների բերկրութիւնից և ամբողջ բնութեան առաւօտեան վերածնութիւնից,—այս բոլորից, կարծես, մի մասնիկ, մի արգասիք իւրացել, մարմնացել է գոյութեանս մէջ: —Է... հէ—է... կանաչը քուրը Ջնգոն, մեր

զիւրաւոր հովիւր, և նրա ճիւղ արձագանք տուեց հարիւրաւոր ձորերի միջից:

—Օ—հօ... օ—օ... լավեց մօտակայ կանաչ սարի լանջից:

—Այդ ո՞վ է, հարցրեց քեռիս:

—Բագոն է, պատասխանեց Ջնգոն, իմ տղան է, ոչխարները քշում է արօտ... Է՛հ, հախի միւս տեղը լինի մեր պաշտպանը, աւելացրեց նա ու արևո գլուխը շարժեց:

—Ինչ է պակաս քեզ, Ջնգօ, փաթե Աստուռ, ձեռիդ տակը 500 դուռն ոչխար ունիս: Հէնց իմանանք ոչխարները իմը չեն, քոն են է, տղաներդ հասել են, հօտիդ մէջ հիւանդութիւն չը կայ, արօտատեղերը Աստուռ օրհնութիւնով լաւ են: Թէ իմ ոչխարը քեզ չէ յօգում (բաւականացնում) ուրիշ ոչխար էլ վերցրու, ո՞վ է ինչ տուում, ասեց քեռիս:

—Ինչ ևս ստուռ, աղա ջան, այդ ինչ խօսք է, ես ձեր օջախին խէթ մտիկ տամ: Ի՞նչ որ ձեր ամակը աչքերս կը քոռացնի: Ես ուրիշ ոչխար բերեմ քո ոչխարին խառնեմ (չը գիտեմ ինչի նա ոչխար—ոչխար էր արտասանում) չէ աղա, իմ պապերը քո պապերի չրաղն են կղել, ևս էլ քո չրաղն եմ: Ձեր օջախի փչանքները մեզ հերկք են, ուրիշի գաբիլ-փաւը մեզ հարամ է:

—Բա ինչ կայ, հարցրեց կրկին քեռիս:

—Աղա, Բագոն վրա է խօսքս: Այս քանի օր է զնայել է Բաշքեանդի քոչից աղջիկ է փախցրել: Երկու շաբաթ նշանածին էլ օպանել է... Է՛հ, աղա ջան, Աստուռ մեղ մի դուռ բանայ... մենք Բալուրի քոչի դէմ ինչ կարող ենք անել...

Այս խօսակցութեան միջոցին ևս նայում էի Ջնգոնի դէմքին: Երեք ծածկված էր խիտ սպիտակ միւրուբով: Նրա սպիտակ հաստ արտահանուրը իջել, համարեա ծածկել էին խոշոր աչքերը և այս խիտ բուսականութիւնից միմիայն քիթն էր աղատ մնացել,—բիթ, որի մեծութիւնը ասելիք

էր մեր մէջ: Բայց այս կոշտ ու կոպիտ, այս անմեղ, կիսալարենի դէմքից մի դարմանալի, համարեա վախկոտ բարութիւն էր թափում, այնպէս որ մենք երեխաներս ուրախութիւնով էինք մեղ համբուրել տալիս նրա փուշ-փուշ բեխերով, երբ նա մեղ համար «սարից» սեր ու մածոն էր բերում շաբաթ օրերը:

Ջնգոն վրայից աչքերս դարձաւ դէպի նրա որդին, որը հօր ձայնին կեպած, այժմ քայլում էր սայլի կողքին: Միջակ հասակով, մազերը սև, նորաբուս միւրուք ու բեխերը սև, ահալին տոնմական քիթը կրեային, Բագոն հաղի քան—քանակով տարեկան լինէր: Նրա դէմքի ընդհանուր արտայայտութիւնը բարի և համեստ էր, և ևս դիտելով նրա վախկոտ շարժումները ու պատկանաքով լի հայեացքը, դարմանում էի Ջնգոնի պատմածի վրա:

—Տօ փչացած, կաթը բերնիդ դեռ չի չորացել, այդ ինչ դալածներ ևս անում, դարձաւ քեռիս Բագոնին:

Բագոն ոչինչ չը պատասխանեց: Ձեռը հանեց նա ուսերին գցած քէչէ կուլպայի տակից և քոչից վերցրեց ու բաց գլուխը փորը կոխեց:

—Ասա է, բերնիդ դուրբան, աղա ջան, մէկ ճիպոտ էլ մէջքին խփիր, որ խեղը գլուխը գայ է, ասաց Ջնգոն:

Այժմ մենք ձորան էինք իջնում: Մի կոնածև սարի ստորոտին նշմարվում էր արդէն քրդերի օբան չորս—հինգ վրաններ, որոնք կարգով շարված էին: Օբայից մի քիչ հեռու մարդագետնի վրա խիտ էր մի մեծ շաղիլ, որը երևի մեզ համար էր պատրաստած, իսկ տափարակի կանաչի մէջ, բլրակների դոշերին, քարափների ծայրերին միջինին նման ցրված էին սուրուրի գառները:

Մեր երեւալը մի խրտում էր գցել օբայի մէջ: Կանաչը դուրս էին թափվել վրաններից, վաղ-

Քերիմովի ասելով ընկերությունները գործունեությունը եթե մի կողմից փոքր ինչ կը բարձրացնեն ծխախոտի գինը ի մեծա ծխողներին, մի կողմից նրա տուած օգուտը եւս զգալի է: Պարսկաստանում կը սկսի աւելի կանոնաւոր կերպով առաջ գնալ ծխախոտի մշակութիւնը, կը շատանան պլանտացիաները, արդիւնաբերութեան բանակութիւնը կը մեծանայ, և որ զլուստըն է, շատ քիչ արդիւնաբերողն անգամ միջոց կունենայ դանազան պարսկական պարադիաներից աղատվելու և կանխիկ փողով իր ապրանքը ծախելու:

Ինչ վերաբերում է Ռեհրանի անգլիական բանկի հրատարակած թղթաղաներին, Քերիմով ասում է, որ երբ այդ թղթերը դուրս եկան, շատերը կարծում էին, որ կառավարութիւնն է նրանց գործածութեան մէջ մտցնողը և պատասխանատունը. ուստի Ռեհրանի նշանաւոր առևտրական պարսիկները ժողով կազմեցին, ուր ներկայ էր նաև կառավարութեան ներկայացուցիչը և այդ վերջինից բացառութիւն պահանջեցին թէ ինչ ապահովութիւն ունեն այդ թղթերը և ով է պատասխանատունը դրա համար:

Այդ հարցին Պարսից կառավարութեան ներկայացուցիչը պատասխանել էր, որ անգլիական բանկը նոյնպէս մի «ստաբիլ» է, ինչպէս պարսկական միւս մեծ «ստաբիլ»-ները, որ նա իր այդ թղթերը դուրս է թողել իր լիակատար պատասխանատուութեամբ, և կառավարութիւնը դրանում ոչ մի պատասխանատուութիւն չունի. ցանկացողները կարող են հաւատալ կամ ոչ:

Այդ ժողովից և կառավարութեան տուած այդ տեսակ մի ղեկուցումից յետոյ այդ թղթերը այնքան էլ յարգի չեն Պարսկաստանում. բացի այդ նրանք այն անյարմարութիւնը եւս ունեցան, որ երբ մեծ բանակութեամբ այդ թղթերից հաւաքվում էր մի քաղաքում, յանկարծ յայտնվում էր, որ բանկը կանխիկ այնքան մատակարար դրամ չունի պատրաստ՝ անմիջապէս ներկայացված դէպքում փոխելու. և չէնց դրա համար էլ բանկը այնուհետև սկսեց իր թղթաղաններին վրա որոշել նրանց որոշելի համար նշանակված լինելը և տպել ամեն մի թղթաղանի վրա օրինակ «Ռեհրան», «Քարիդ» և այլն:

Սկզբում բանկը, Քերիմովի ասելով, յայտնել էր որ տուած փողից միայն 8/10 կը վեր առնի. իսկ յետոյ այդ թիւը բարձրացրեց մինչև 15/10:

Աբ. Ապ.

ՆԱՄԱԿ ՄՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Սեպտեմբերի 11-ին Տեղիւ ժողովրդականների խօսակցութեան առօրեայ նիւթը կազմում է տեղացի երկու հարուստ վաճառական երիտասարդների չրհաս նշանադրութիւնները: Ազգակցութիւնը հաշուում են վեց աստիճանի. ս. սինոզը մերժել է երկու նշանադրութիւններին էլ ամուսնանալ: Նշանակած երիտասարդներից մինը՝ պ. Սերեբրակեան, արդէն համաձայնութիւն է առել կաթիլի կղերին և նոյնպէս ստորագրութիւն, որ ընդունել կաթիլի կողմից, որպէս զի պատկեն ըստ կաթիլի ծէսի: Ասում են, որ շուտով կը կատարվի յիշեալ անձանց պսակը կաթիլի եկեղեցուս:

Օրերս տեղիւ հայ հասարակութիւնը օրիորդաց դպրոցում ծխականների ժողով կայացրեց, կարա-Մուրզային հրաւիրելու համար, որպէս զի տեղիւ երկու եկեղեցիների համար քառաձայն խումբ պատրաստե երիտասարդներից և աշակերտներից: Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ ժողովրդականները վճանեցին անշուշտ հրաւիրել մարտն էլ ժողովուրդը ինքը խոստացաւ վճարել: Մուրզին վարձը պատրաստ է, երեկ շուտով կարա-Մուրզան էլ տեղս կը լինի իր խոստման համաձայն: Փառք և պատիւ մողղակցիներին. աչքով չը տանք: Մողղակցիք սկսել են հասկանալ իրանց չարն ու բարին և սկսել են գործել:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բաղդադի «Տիֆ. Լիստոյ» լրագրին հարորդում են, որ սեպտեմբերի 11-ին, երկկուսան 6 1/2 ժամին հասաւ Բաղդադ կովկասի պ. կառավարչապետը: Երկաթուղու կայարանում նորին բարձր գերազանցութեանը զիմաւորեցին նախագահական բարձր վարչութեան անդամները, դուսայի ձայնաւորները, քաղաքապետի պաշտօնակատար Անտոնովի հետ միասին և ժողովրդի մեծ բազմութիւն: Քաղաքապետի պաշտօնակատար Անտոնով զիմեց կովկասի պ. կառավարչապետին մի փոքրիկ ձեռով, շնորհակալութիւնով նրա գալուստը, և ինքրեց նորին բարձր գերազանցութիւնից ընդունել քաղաքից աղ ու հաց, որը մատուցեց նրան արծաթէ ամանով: Պ. կառավարչապետը շինք շնորհակալութիւն յայտնելով այդպիսի սիրալիր ընդունելութեան համար, գնաց նախագահական տունը, ուր նրա համար ընտանաւոր էր պատրաստված: Կայարանից մինչև նախագահական կազմում: Մի տեղ այս առուի բունը արուեստօրէն լայնացրած էր և աւազան էր դարձրած ոչխարները ջրելու համար:

Տղամարդիկ բարձրացել էին մատուռը այցելելու, որն այս կիսաբարձրաստիւայ քրդերի սրբաբազարն էր դարձել, իսկ ես ու զեռորդիս իրար «վարդավառ» էինք անում առուի ջրով:

Յանկարծ մի սրնդի ձայն ընկաւ ականջս: Այս ձայնը, կարծես, հեռուից—մի պատի ետևից էր գալիս: Նրա դայալովի, թափանցելով օդի յատակութիւնը, տարածվում էր հեռու, լցնում էր ձորերը, անդրադառնում էր սարերի զօշորից:

Որքան քաղցր էին այս մեղամարտն-վայրենի հնչելները. կարծես, անմոխիտ սրտի հառաչանքներ լինէին նրանք...

Հոտիւ շուրիչ տուն էր կանչում սարերում ցրված ոչխարներին: Թողնելով խաղը, մի բարձր քարափի ծայրը բարձրացայ ես ու զմայած լսում էի այս դառնահնչիւն միջողիան:

Եւիչը, երևի, մոտենում էր. նրա դայալովին այժմ, կարծես, պատուել էր պարզութիւնը խանգարող զորը և ուժգին կլկանքով ցրվում էր ականջիս տակ: Յետոյ, ինձ թվում էր, իբր թէ օդի մէջ նետած այս անհամար կայծերը ես էին դառնում երկնակամարին զիպչելով և սեղմվելով միմեանց, ձուլվելով իրար հետ, կենտրոնանում էին ականջումս մի ուժգին ու խորը զղրղիւնով, ու կրկին մեղմանում, բարակում էին այս պարզ, բայց կախարդական հնչիւնները, և յուսահատ սրտաբեկ մեղողիան տխրեցնում էր սիրտս...

— Ոչխարն եկաւ, ոչխարն եկաւ: Սուրբ Սարգսի սարի լանջը սեպտա. ոչխարը վայր էր գալիս: Մաքրների բայերը, այծերի մկմկալը, հազարաւոր տոտիկների տրփոցը, փոքրիկ հովիւների բռ-ռերը խառնվում էին իրար և մի արտասովոր աղմուկ էին բարձրացնում:

Իր ընտանիքը տանող ամբողջ ճանապարհը չբեղ կերպով զարդարված էր զազպին գոյնզգոյն դրոշակներով. զարդարված էին դրօշակներով նոյնպէս նաւահանգստում կանգնած նաւերը, բազմաթիւ մասնաւոր զբոսնականներ, տներ և հիմնարկութիւններ: Նոյն օրը երկկուսան քաղաքը լուսաւորված էր անհամար լապտերներով: Օգուտ քաղելով պ. կառավարչապետի Բաղդադ գտնվելուց, տեղական ընտանական դպրոցի ուսուցիչ Պօրէզօնսոցէլի սեպտեմբերի 12-ին բացեց իր մասնաւոր դպրոցը վեց դասարանեան կրտսկան գիմնազիայի դասընթացով: Բաղդադ օրպէս յայտնի է, մինչև այժմ կրտսկական գիմնազիա չունէր. այդ պակասը մասամբ լրացրեց պ. Պօրէզօնսոցէլի: Որին քաղաքային դուսան վճանեց իւրաքանչիւր տարի երեք հազար ռուբլի նպաստ տալ: Գաղտնի բացման ժամանակ արդէն 120 աշակերտներ կային ընդունված: Սեպտեմբերի 12-ին պ. կառավարչապետը, նախագահական իշխանութիւնների ուղեկցութեամբ, ճանապարհ ընկաւ Ղուբա:

Թիֆլիսի մի քանի թէ պաշտօնական և թէ այլ հիմնարկութիւններ ծառայողները, որպէս հաղորդում են տեղական ռուս լրագրիները, վրձու են իրանց ուժիկ մի մասը ամէկ ամիս նուիրել յօգուտ Ռուսաստանի սովետանջ ժողովրդի:

Գանձակի խաղողը ներկայումս ուղարկվում է դէպի հեռու հիւսիսը, մրցելով կրիմի խաղողի հետ: Օրինակ, այս օրերս, որպէս հաղորդում է «Տիֆ. Լիստոյ» լրագրի, Գանձակից 8 վագոն խաղող ուղարկվեց կազան, Մոսկու և մինչև անգամ Պետերբուրգ:

«Կարծ» լրագրի հաղորդում է, որ երկրիս բարձր վարչութեան վերջին կարգադրութեան համաձայն, կարսի շրջանի ժողովրդական դատարաններում, շաբաթ թիւն վերաբերեալ գործերը պէտք է ոչ թէ բացառապէս կազին քննել, այլ նախագահական գլխաւորների կամ նրանց օգնականների նախադատութեամբ կազմված դատարանը, և միայն դատավարութիւնից յետոյ դատարանի կազմին կը թոյլատրվի վճիռ կայացնել շաբաթի հիման վրա, որից յետոյ այդ վճիռը վաւերացնում է դատարանի նախագահը, կամ վճիռ դէմ բողոք է ներկայացվում որոշեալ կարգով: Այդ միջոցով—աւելացնում է լրագրի, —ի հարկէ, աւելի են պաշտպանվում դատ վարող անձանց շահերը մեր բերանացի դատարաններում:

Փոքրիկ հովիւները, ճաղին մահակները ձեռներին, հաւաքեցին ոչխարներին հաւուկի շուրջը: Գրդուհները կովիկները բռնած, սպասում էին ոչխարների ջրվելուն: Յետոյ նրանք բռնում էին լավում էր ամեն կողմից ու վրէ-վրէ կովիկները դատարկվում էին մեծ պղնձների մէջ:

Արեգակը թաք կացաւ սարի քամակին, որտեղ երկիւնքը կրակվեց: Մի ինչ-որ թափանցիկ կապոյտ վարազոյր ծածկեց հեռաւոր լեռնային կօները, այն ինչ ձորերը խրվեցան խաւարի մէջ:

Այս այն ժամն էր, երբ սարի գագաթին դեռ օր-ցերեկ է, իսկ ձորի խորքերում արդէն մութը կրկնել է:

Յանկարծ քամակիս մի խուռն աղմուկ բարձրացաւ, ես շուռ եկայ: Գառնելի հօտն էր այդ, որ ծածկել էր բլրակը և մի վիթխարի սողունի նման մօտենում էր մեզ: Զարհուրելի գամբռներն առաջ էին ընկել ու մի սպիտակ զոչ, պօզներ սրած, հպարտ զօրապետի նման առաջնորդում էր այս հարիւր-գլխանի գաղանին:

Երևի ոչխարներն ու գառները տեսան իրար: Յանկարծ ոչխարները պատուեցին պահպաններին թող շղթան և օրորվելով, բայց կողով ու թող բարձրացնելով վազեցին առաջ: Կլթող կանաչը սարսափելի ճիչ արձակեցին և չը կարողանալով այս յարձակմանը զիմաղորել, փախան դէպի մեզ. մի քանիսներն էլ ոչխարների ոտերի տակ աւերովեցան, ձեռները կովիկները շուռ տալով: Սըրինքը ձայնը կարեց, աղամարդիկ մահակները ձեռներին, վազվզում էին զանազան ուղղութիւնով, քրդերին հրամաններ տալով իրար:

Գառները ժամանակից առաջ էին վայր եկել սարից: Չը պէտք էր թողնել նրանց դեռ չը կը թած մաքրների ծծելու: Մէկ կողմից պէտք էր ոչխարների առաջն առնել, միւս կողմից գառներին բանդ անել, մինչև որ կլիւր վերջանայ:

Որպէս մեր ընթերցողներին յայտնի է, երբ Մոսկուայի վաճառականների բանդ վատ է դուռ, նրանք դիմում են կառավարութեան օգնութեանը, զանազան արտօնութիւններ խնդրելով նրանից, կարծելով, որ այդ միջոցներով կարող են մրցել եւրօպական առևտրականների հետ: Կրանց այդ սովորութեան համեմատ, տոնավաճառային մանուֆակտուրիտները նորերս դիմեցին կառավարութեանը, խնդրելով, որ նա պրէմիա տա արտասահման արտահանող ապրանքի համար, որպէս վերադարձ բրդի համար իրանց վճարած մաքսահարկի: «ВЫЖЕВЫЯ ВЪДОМОСТЯ» լրագրի այդ առիթով արդարացի նկատում է թէ. «Մինչև անգամ ասիական շուկաներում օտարների հետ մրցելու անկարողութիւնը ոչ թէ բրդի վրա դրած մաքսահարկից է կախված, այլ մեր անչնորհութիւնից, նախ՝ կազմակերպել առևտուրը առևտրական կանոններին համաձայն, և երկրորդ՝ նրանից, որ մենք ամենավատ յատկութեան ապրանք ենք ուղարկում ասիական շուկաները: Ռուսաց արդիւնահանողները ընտելացել են մեծ օգուտներ ստանալուն, այդ պատճառով նրանց կարողանում են իրանց ապրանքները էժան փոխել: Այնպէս, ինչպէս մենք ենք վերաբերվում գործին, եթէ մինչև անգամ արտահանութեան համար պրէմիա նշանակվի, ոչինչ չենք կարող անել:»

ԲԱՊՈՒԻՑ ստացանք մի նամակ, որի գրողը գանգատում է թէ ռուսերէնից հայերէն թարգմանված «Լուսադիւն» վէպի հրատարակիչը ոչ մի տեղ լրագրիներում չէ յայտարարում թէ օր-տեղ կարելի է առնել այդ վէպը: Գիրքն առնել ցանկացողները դիմում են գրավաճառներին, սակայն ամեն տեղից բացասական պատասխան են ստանում:

ՊԻՍՏԻԳՐՈՍՎԻՑ մեզ գրում են հետեւալը. «Աչքի առաջ ունենալով տեղիս հայոց դպրոցները չքաւոր մանուկները դրութիւնը, որով շատերը հազուադէպ, կօչիկ կամ դասական պիտոյքներ կունենաւու պատճառով, շատ անգամ դասերն բացակայում են և զրկվում ուսումից, յարգելի արիւն Շալամանց և օրիորդաց դպրոցի վարժուհի օրիորդ Ե. կաղբինցեանց ամսիս 10-ին միասին տանից տուն մանգալով, կարողացան մտաւորապէս 80 ռուբլի ժողովել, յօգուտ մի շեալ չքաւոր մանուկների: Առանձին շնորհակալութիւն արիւնը և օրիորդին այդպիսի մի համար»

Բայց հաղի Տնդօն ու իր խուռն կարողացան սուրբի աջ թիւը պահել, իսկ ձախ կողմը երկու հօտերը անպատմելի աղմուկ ու թող բարձրացնելով, մօտենում էին և հաս-բէ-հաս էին իրար: Տնդօն կատաղած, զլիսի փաթաթանը կորցրած անազին մահակով վարդում էր ոչխարները զուրկ և անէծք ու հայտնաբեր թափում: Սակայն գառների փոքրիկ հովիւները չը կարողացան կանգնեցնել իրանց հօտը և գառները արագ մտնում էին ոչխարներին: Մի անպատմելի աղմուկ էր բարձրացել: Կարծես, երկու թշնամական բանակներ լինէին այս երկու հօտերը, որոնց մի ամբողջ օրվայ կարօտը յագեցնելու արագէն էին լինում անխնայ մարդիկ, որ իսկն մօրից ի գաւակի կերակուրը...

Յանկարծ մի աղջիկ առուն թուռ ու քրտոյղ աստղի նման սպացաւ առաջուկ: Մի ակնթարթ միայն երեաց նա ինձ, երկար մաղերն արձակ կուրծքը կիսաբաց, թշնքը կարմրատակած, անազին մահակը ձեռին: Գլխի կարմիր քափին մի կողմը թեքված, վախկոտ եղջերուի նման, լեռները այս աղատ դաւաղ պլանում էր և ամեն բայովափողին նրա անթարու կողքը ճղանքները բացվում էին ու սրտաճնքը երեցնում:

Մի րօպէ չանցաւ և նա արդէն գառներին դէմը բռնել էր ու սուրուններն բաժանել: Այս երկոյթը դրոժվեցաւ ընդ միշտ յիշողութեանս մէջ:

Տասնեակ տարիներ են անցել և այսօր ես, երբ մի շատուածոհոտ անուն եմ կարդում կամ լսում, Ֆաթման է պատկերանում առաջիս,—այն զերբ քամուն տուած, անազին մահակը օդի մէջ պատկերով կատաղած ֆօթբայի նման մի ակնթարթում սպացաւ առաջուկս... Սա Բաղդի փախցրած աղջիկն էր:

(Վը շարունակվի)

կրկնի գործի ձեռնարկութեան և այն յարգելի արկիներն, որոնք չը զլացան, իրանց կարողութեան համեմատ, օգնել այդ գործին: Սակայն ցանկալի էր, որ նոյնը շարունակվէր և հետեւեալ տարիներում:

Ընթերցողը կարգացած կը լինի «Մշակի» մէջ այլով թէ Ալանատես ստորագրութեամբ պարտի և թէ քահանայ տէր Եղիշիկ Երզնկեանի ու Ստ. Երամանցի նամակները: Այժմ Ալանատեսը մեջ նորից մի նամակ բերեց, որով պատահական է քահանայի վերջին նամակին: Սակայն այդ բանակարգը մի կողմից սպառված համարելով, իսկ մյուս կողմից նրա շարունակելը անհետաքրքիր մեր ընթերցողներին մեծամասնութեան համար, վերջ նմը դնում նրան և այլ ևս չենք տալի Ալանատեսի պատասխանը:

ԲԱԹՈՒՄԻՅՑ պ. Աբել Ապրեսեանց ուղարկել է մեզ հետեւեալ նամակը տաղաղբու համար. «Բարի եղբ, խնդրեմ, ձեր լրագրում յայտնելու իմ կողմից, որ իմ նրատարակած վ. Փափազեանի «Պատկերներ թիւրքանոց կեանքից» գրքուկը ուղարկված է միմիայն մի քանի անձնատուրութիւններին, որովհետեւ բոլոր գրքերը Մոսկովայից թէ արդէն ուղարկված են, բայց դեռ ևս չեն ստացված: Հետեւապէս մինչև 15—20 օր անկապուղ պիտի լինեմ թէ գրավածներին և թէ դա՞նքան քաղաքներում պահանջողներին ուղարկե՞լու, մանաւանդ որ վաղիկակապեան ճանապարհը միշտ լինելով, տեղական պատասխանը այն աստիճան ծանրաբեռնված է գործերով, որ օրական հազիւ մի քանի ծրար կարելի է յանձնել պատը:»

Այս օրերս բացվեց թիֆլիսում վրաց դրամատիական խմբի ներկայացումների սեզոնը: Խումբը բնական բաղաձայն է: Թատրոնական սեզոնի բացման համար, խաղացին Սուլբանովի «Շիլլաներ» վերնագրով ուսերկէից թարգմանված պիէսան:

Կիրակի, սեպտեմբերի 15-ին, պ. Լանկոյի յարգողները, որը ինչպէս յայտնի է, քսան և հինգ տարի է արդէն որ ունի թիֆլիսում երաժշտական մագաղան, ստեղծեց նրան «Լուսնոն» հիւրանոցում մի ճաշկերույթ: Մտ 40 հոգի մասնակցում էին այդ ճաշկերույթին, որի ամբողջ ընթացքում անում էր մեր օպերային օրկեստրը: Խոսվեցան ճառեր, որոնց մէջ ճառագոստեանը մասնացոյց էին անում 25 տարեկան ընթացքում մեր երկրի երաժշտական գործին պ. Լանկոյի մատուցած ծառայութիւններին վրա:

ՄՕԶՎՕԿԻՑ մեզ գրում են. «Տեղիս ծխական կրկնու դպրոցների ուսուցչական խումբը արդէն կազմ և պատրաստ է և սկսվել է արդէն կանոնաւոր դաստուրութիւնը: Քանի որ դարձեալ զանգուտ են մեր շրջանում մարդիկ, որոնց կողմէն է միշտ խռովութիւն գցել, ամեն մի օրինակոր գործի կանոնաւոր ընթացքին արգելք դրելու համար, այդ նպատակով այլ և այլ լրագիրներին թղթակցութիւններ էլ են գրում,— մեր կարծիքով հարկաւոր կը լինէր այդպիսիներին գործող շրջաններից հեռացնել:»

Ստացանք երկու հետեւեալ գրքուկներ. 1) Լէօի «Վերջին վերքեր» (Ղարաբաղի անցեալից) մասնաւոր, թիֆլիս, Տ. Նաղարեանցի տպարանում ներկայ 1891 թ.ին: Գինը 30 կոպէկ. 2) «Հայ-ժողովրդական Հեքիաթներ», ժողովուց Տիգրան Նաւասարեանց (Եթովպիայի գրք.) թիֆլիս, Մովս. Արարեսեանի տպարան, 1891 թ.ին: Գինը 50 կոպէկ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

Տեղեկութիւններ Թիֆլիսի մասին
Կ. Պօլսից մեզ հաղորդում են հետեւեալը: «Երուսաղեմէն եկած լուրերը շատ ծանր կը նկարագրեն իրիման Հայրիկի առողջական վիճակը: Երուսաղեմի օդն ու ջուրը աննպաստ են ծերերին հարապետի կեանքին: Թղթերու բարբոսում մը կը վախճուի: Երբ օր չէ կըցած բերանը բան մը դնել: Վերջին լուրերն ասոնք են: «Հայրենիք» օրագիրն կառավարչական հրամանաւ երեք շաբաթ պատիժ կրելէ յետոյ, այսօր,

սեպտեմբերի 7-ին, շաբաթ, վերստին կը սկսի հրատարակուիլ:

«Ազգային ժողովը գումարուեցաւ չորեքշաբթի օր, սեպտեմբերի 4-ին. Պատրիարք ժողովին ներկայաց կառավարական այն պաշտօնական թուղթը, որ կը վաւերացնէ նորընտիր ֆաշ. ժողովին և կրօնական ժողովի 12 անդամները միայն: Ալեքսանդր Գրիգորիս և Իզմիրեան Մատթէոս եպիսկոպոսները չէին վաւերացուած. այս առթիւ Ազգ. ժողովի մէջ վիճաբանութիւններ պիտի ըլլային, բայց Նուրեան Էֆէնդի, որ ատենապետն է, թող չը տուաւ, որ երեսօխմանք աջ ու անակ խօսեն: Յանձնուեցաւ պատրիարքին, որ շարունակէ իր բանակցութիւնները կառավարութեան հետ, որպէս զի կարենայ յաջողել վաւերացնել այդ երկու եկեղեցականներն ալ:»

«Նորընտիր ֆաշ. ժողովոյ անդամներէն շատերն հրաժարական տուին:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՆ

—Շիւրքեանցում, Պարիզի լրագիրներին խօսքերով, երկու կայսրերի խորհրդածութեան առարկայ էր կոբուրդեան պրինցին բողբոջական իշխան ճանաչելու խնդիրը: Այդ հարցի առիթով ոչինչ վերջնական վճիռ չը կայացաւ: Լոն XIII պապի դրովիւնը ևս երկու կայսրերին և նրանց միմիայնակ լուրջ ուշադրութեան առարկայ դարձաւ: Լուրերին նայելով, պապի հիւանդութիւնն այն աստիճանին է հասել, որ նա յաճախ քնում է իր մերձակոյնների հետ խօսակցելու ժամանակ:

—Աւաղակների յանդիմութիւնը և համարձակութիւնը թիւրքալուսում գնալով աւելանում է: Աւաղակները սարսափ են գցել Սալոնիկի նահանգի վրա: «Figaro» լրագրին Սալոնիկից հաղորդում են սեպտեմբերի 2-ից, որ ամենակատարելագործված զինվորով զինաւորված տասն և ութ միլիոն մինչև քսան աւաղակներ զինվորված մտ ութ ժամին մտան մի աւան, որը Սալոնիկից մի քանի ժամկայ հեռաւորութիւն ունի, և շրջապատեցին մի հարուստ յոյնի տուն: Բնակիչներին վախեցնելու համար մի քանի անգամ հրացաններ արձակելով և ծանր կերպով վիրաւորելով յոյն ընտանիքի անդամները մի քանիսին, աւաղակները ներս մտան տունը, և տակն ու վրա աւելով այն տեղ ամեն քան, լուսնից փակցրին յոյնի տանը զանազան ըստ տղամարդկանց, կանանց և երեխաներին: Մի քանի ժամից յետոյ, նրանք բաց թողին բոլորին, բացի յոյնի տասն և չորս տարեկան աղջկանից, որի համար նշանաւոր վրկանք են պահանջում աւաղակները: Ժանդարմները գնացին աւաղակների ետեւից, բայց նրանց ջանքերը մինչև այժմ անհետանք են մնացել:

—Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւններին համեմատ, Ալեքսանդր, իբրև Քեհամիլ-փաշային ամառական 30.000 պիստոլ թողել է նշանակել:

—Վերջերս լուր է տարածվել, որ Լոնդոնի թիւրքաց զինպան Ռուսէմ-փաշան հրաժարական է տալիս իր պաշտօնից: Նա վերջին ժամանակներս նախազուշայնում էր սուլթանին, որ թիւրքեան օրքան աւելի զինուորներ կանի Ռուսաստանին Եւրոպայում, այնքան աւելի էլ Անգլիան աննորոգամիտ կը լինի եզրագծական հարցում: Նա հաղորդել է նոյնպէս, որ և թէ Տրանսիսիան և Ռուսաստանը կօգնեն թիւրքային եզրագծական հարցը յօգուտ թիւրքային վճեւելուն, Անգլիան աւելի ևս կը յամառի իր դիտաւորութեան մէջ, և երբէք չի դուրս բերի իր զօրքերը Եզրագծային: Մի խօսքով, Ռուսէմ-փաշան, որը հայոց հարցում այնքան ծառայութիւններ մատուցեց, Կրան, անհարկն է համարում զինուորներ աւելն տալ անգլիացիներին փարաւոնների երկրում:

—«Berliner Tageblatt» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակցին այս օրերս լուրի ձևով հաղորդեց, որպէս թէ Անգլիան զէնք է ուղարկում Եմէնի ապստամբներին Հերբելով այդ լուրի ճշգրտութիւնը, «Polit. Corresp.» լրագիրը սակայն հաստատ փաստ է համարում այն, որ անգլիական հեծելազօրքը Աղէնց զէնք է ուղարկել Լոզէղա: Չը նայելով, որ Լոզէղայի սուլթանը պաշտօնապէս Անգլիայի դաշնակից է համարվում, սակայն մինչև այժմ զէնք չէ եղած, որ նա զէնք ստանար Աղէնից: Յայտնի է նոյնպէս, որ Լոզէղայի սուլթանը թիւրքային բարեկամ չէ:

ԻՍԱՆ ԼՈՒՐԵՆ

Սպանիական կառավարութեան հրատարակած պաշտօնական տեղեկութիւններին համեմատ, Տօլէդոյ շրջանում հեղեղի զոհ գնացածների ընդհանուր թիւը 2000 հոգու է հասնում: Մանաւանդ աւելի էր հեղեղը Ամարչիլլօ գետի հովտում, ուր խեղդվեցան մտաւորապէս 1500 մարդիկ: Կոստալէգրա քաղաքում 500 տները աւելի քանգվեցան. մնացածներն էլ քանդվելու մտ են: Ենթադրում են, որ միայնակ այդ քաղաքում հեղեղին զոհ են գնացել մտ 1500 հոգի: Տեղից մեկուս խեղդվեցան 28 մարդիկ, որոնց դիակները վերջը գտնվեցան: Կիսկները թաղելու և այդպիսով տարակտիկ հիւանդութիւնների առաջն առնելու համար զինուորական զնդեր են ուղարկված: Թագուհին հեղեղից վնասված տեղերն ուղարկեց իր գանձապահին, որն իր հետ 10,000 ոսկի է տանում: Մի և նոյն ժամանակ նա պետական բանկում անսահման կրէդիտ ունի:

Տագանրօզում այս օրերս, մայրաքաղաքի լրագիրների խօսքերով, աւետարական մի շատ համարձակ խաբէութիւն է կառարվել: Ռուսաց հաճարի արտահանութիւնը զէպի արտասահման, որպէս յայտնի է, արգելված է: Տագանրօզի Նէրոսօյնտէ ազգայնական մի յոյն վաճառական փորձ փորձեց հաճար սաղայնել ցորենի անուան տակ: Այդ նպատակով նա բնուեց յունական «Գլօրգիտ» նաւը հաճարի և ցորենի խառնուրդով վերկից մի շերտ ցորեն անելով: Բայց աւետարական այդ խաբէութիւնը նրան չաջողեց: Մարտասան պարտօնաները, քննելով նրա բնուեները, իմացան նրա խաբէութիւնը, և պ. Նէրոսօյնտէ բաւական խիտ պատիժ կրեց: Նախ և առաջ ամբողջ բերս յարբուսում դրաւ, և բացի դրանից վճովեց հաճարի բեռնի կրկնակի զինք, մտ 20,000 բուրլի, պահանջել պ. Նէրոսօյնտէից:

Անգլիական աւետարակները այս օրերս հաստատեց բարձր շինման ընկերութիւնը Ռուսաստանից հրէաների գաղթելու նպատակով: Նամար Այդ ընկերութիւնը անուանվում է «Jewish Kolonial Association» և գտնվում է Անգլիայում: Համարեա բոլոր բաժնետոմսերը, այսինքն 19,000, պատկանում են իրան Մօրէց Հիւրին, ապա մի-մի բաժնետոմս ստացան լորդ Բօայիլը, երկու Գօլդմիլլաները, կաէր Մօկիտա, Բէյնպա և Կօզէլ: «Times» լրագրում հրատարակեց ընկերութեան կանոնադրութիւնից երկուս է, որ նրա նպատակն է Եւրոպայից և Ասիայից հրէաներին գաղթեցնել աշխարհիս այլ մասերը և հիւսնային ու հարաւային Ամերիկայում երկրագործական, աւետարական և այլ տեսակ կօյնութիւններ հիմնել: Այդ նպատակին հասնելու համար մտադրութիւն կայ գնաւորական վարութիւններից ձեռք բերել թէ հողեր և թէ գաղթականներին համար անհրաժեշտ իրաւունքներ: Ընկերութիւնը ապա ամեն ջանք գործ կը զնի կօյնութիւնները դարգացնելու ամեն կողմից, նա կը շինէ ճանապարհներ, հեռագրական գծեր, ջրանցքներ, սինազոգներ, բաղնիքներ և այլն: Ընկերութիւնը աւետարակում ևս կը զբաղվի այնքան, որքան զա անհրաժեշտ կը համարվի գաղթականութեանը նպատակու համար: Աշխարհիս բոլոր մասերում կը հիմնվեն ընկերութեան բաժնետոմսերը և ամեն տեղ, թէ Ամիայում և թէ Եւրոպայում, նրա գործակալները կը հսկեն գաղթականներին նշանակած սեղոն ուղարկելու վրա: Գաղթականների տեղափոխութեան համար ձեռք կը բերվին նաև և գաղթականներին կը տրվեն սեքսեր, երկրագործական գործիքներ, տաւար և մի յայտնի դժուար փող պարտք: Ընկերութեանը հրամայուելն է երկու միլիոն ֆունտ ստերլինգ:

Պրօֆէսոր Վիրիսով յայտնեց Բերլինի ակադեմիային, որ վերջին փորձաքննութիւն ժամանակ Գուստաւոսում Շիլման գտաւ չորրորդ դարի կիսաքննի Բրիտանիայի առաջ: Հետազոտութիւնները համոզեցին Վիրիսովին, որ Պէլլօսօնէի հին բնակիչների գանգերը դարձանալի փոքր են, համարեա թէ մասնական: Այդտեղից կարելի է եզրակացնել, որ մեծ զլինները չեն կարող բարձր ընդունակութիւնների ասպացոյց լինել:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՆԵՆԻ

Հիմնութեան ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՆԵՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 սեպտեմբերի: Մեծ Իշխանութիւնը Ալեքսանդրա Գեօրգիւնիայի մասկան պատճառով, Բարձրագոյն Պալատում սուղ է նշանակված երեք ամսով և այսօր իսակիէվսկի մայր եկեղեցում, Պալատում մուտք ունեցող անձանց, զենիւրաղների և օֆիցիւրների ներկայութեամբ հողեհանգիստ կատարվեց:

Կ. ՊՈՒԽՍ, 13 սեպտեմբերի: Բ. Կուռը յայտնում է իր ներկայացուցիչներին արտասահմանային կամարում նաև տարով նուերին աղատ անցուղաբարձի վերաբերմամբ նորերս Գարաբեյի բերդապետին հրամանագրութիւններ այն պատճառով տրվեցան, որ միայնամբ բռնվում էին ռուսաց նաւերը և որ այդպիսի տարածայնու-

թիւններից այսուհետ պէտք է խուսափել: Այդ միջոցը ոչինչ նոր բան չէ ներկայացնում:

ՍՕՖԻՍ, 13 սեպտեմբերի: «Сводѣ» լրագրի խօսքերով, Գրէկօվի այցելութիւնը Կ. Պօլսի քաղաքական ճաւորութիւն չուներ: Կոբուրդեան պրինցին բողբոջական իշխան ճանաչելու խնդիրը նա չը յարուցեց: Բողբոջական պետական մարդիկ չեն կամենում այդ հարցը վերթեցնել այժման դժուար հանդամանքների ժամանակ, որպէս զի գեուարութիւն չը պատճառեն Բ. Կրան:

ՊԱՐԻԶ, 13 սեպտեմբերի: Չինական հաւատարմատար Չինգ-Չանգ այսօր եկաւ արտաքին գործերի մինիստրութիւնը, հաղորդելու Պէկինից ստացված հեռագրերը, որից երևում է, որ չինաց կառավարութիւնը բոլոր պատշաճաւոր միջոցները ձեռք է առնում օտարազիններին պաշտպանելու համար և հրամայել է հիւսիսային նաւատորմին լողալ գնալ զէպի խռովութիւնների բերդ: Չինական կառավարութիւնը յոյս ունի, որ Ֆրանսիական կառավարութիւնը կը սպասէ այդ միջոցներին հետեւանքներին:

ՊԱՐԻԶ, 13 սեպտեմբերի: Մեծ Իշխանուհի Ալեքսանդրա Գեօրգիւնիայի մասկան առիթով նախագահ Կարնօ մի ցաւակցական հեռագիր ուղարկեց յունաց թագաւորին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 սեպտեմբերի: Բարձրագոյն հրաման է հրատարակված Անգլիոկլասեան երկաթուղու ծառայողներին և ճանապարհորդներին վրա զինաւորված յարձակումն գործելու և ճանապարհը դիտամբ փչացնելու համար մեղադրողներին զինուորական դատարանին ենթարկելու կարգի մասին: Պատիժները որոշվում են զինուորական պատժական կանոնադրութեան 279 յօդուածի համաձայն: Խաբաբանչիւր առանձին զէպրում զինուորական դատարանին պէտք է ենթարկել ներքին գործերի և արքարադատութեան մինիստրների համաձայնութիւնից յետոյ: Վերոյիշեալ կարգադրութիւնը ոյժ կունենայ մինչև այն ժամանակ, երբ ապահովութիւնը կը վերանայնալի անդրկովկասեան երկաթուղու վրա: — «Моск. Вѣд.» լրագրի համարների հատով վաճառումը արգելված է:

ԿՕՊԵՆՀԱՊԵՆ, 14 սեպտեմբերի: Նոցա կայսերական Մեծութիւնները ճանապարհ ընկան Երէկ առաւօտեան 9 ժամ 40 րոպէին. վարնեմիւնդէ համար 4 ժամին, իսկ այդտեղից Բոստոկով կը գնան Բերլին 5 1/2 ժամին: Պրինց Վօլդէմար ուղեկցում է Ալեքսանդրա Նստանիքին զէպի Ռուսաստան:

ԲԵՐԼԻՆ, 14 սեպտեմբերի: Գնացքը ռուս կայսերական ընտանիքի հետ միասին եկաւ այստեղ երէկ երեկոյեան 9 ժամին 38 րոպէին և կանդաուս կայարանի ծայրին, ուր Նոցա Մեծութիւններին դիմաւորելու համար գտնվում էին պըրինց Լէօպօլդ իր ամուսնու հետ, և նոյնպէս Գանսկէրլիտտի և Շիֆֆօն զենեքաւորները: Նոցա Մեծութիւնները և պրինցները մտան կայսերական իշխանատեղին, ուր ընթրեք էր պատրաստված: Սեղանի մօտ թագաւոր Կայսրի աջ կողմը նստած էին Լէօպօլդ պրինցի ամուսինը, ապա թագաժառանգ Յլսարկիլի, իսկ ձախ կողմը—Թագուհի Կայսրուհին, պրինց Լէօպօլդ և Մեծ Իշխանուհի Կաթիլա Ալեքսանդրօւնա: Ընթրիքից յետոյ Օգոստափառ ճանապարհորդները շարունակեցին իրանց ճանապարհը:

ԲԵՐԼԻՆ, 14 սեպտեմբերի: Մեծ Իշխանուհի Ալեքսանդրա Գեօրգիւնիայի մասկան առիթով, ռուսաց զեպականտան եկեղեցում այսօր առաւօտ հողեհանգիստ կատարվեց, ուր ներկայ էին ռուսաց զեպականութեան բոլոր անդամները, յունաց այստեղի զեպանը, գերմանական կայսերական տան անդամներին փոխարինողները և այլ բարձրաստիճան անձինք: Այրի կայսրուհու փոխարինողն էր բարոն Վէրէլ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 սեպտեմբերի: «Варж. Вѣд.» լրագրից հաղորդում է, որ ներքին գործերի մինիստրութեան կարգադրութեան տակ է զրկւած կրկին 8 միլիոն բուրլի սովատանջ տեղերի ազգաբնակչութեան կարիքների և հասարակական աշխատանքների համար:—Նոյն լրագիրը հաղորդում է, որ անպտղաբեր տեղերը ուղարկվում է ներքին գործերի մինիստրի դիւանատան կառավարի Ալֆրէրակի, պարզելու համար կարօտեալներին տրվելու կառավարչական փոխաւորութեան իսկական չափը: Ալֆրէրակի այդ հարցի առիթով կը խորհրդակցի նահանգապետներին և զէմալօներին վարչութիւններին ուսեղեղէն հասցնող յանձնաժողովներին հետ:

ՄՍՍԿՎԱ, 14 սեպտեմբերի: Հանգուցեալ Մեծ Իշխանուհի Ալեքսանդրա Գիորգիևնայի մարմինը հանգէս է դրած այն սենեակում, որը հանգուցեալի և Նրա Ամուսնու հիւրասենեակն էր համարուած: Կրիտիկոսը դրած է գրքակալ աւետարանով, իսկ ոտների մօտ—գրքակալ խաչով: Աւետարանը հերթով կարդում են տեղական եկեղեցու քահանաները: Մարմնի մօտ հերթակալութիւն են անում երկու պաշտօնական անձինք և երկու ֆրէյլինաներ: Հոգեհանգիտաներին ներկայ են լինում՝ Երեւանում գտնուող Օգոստոսիաու Անձինք և Մոսկվայից եկող պաշտօնական անձինքը: Պատուաւոր պահակախումբ է կանգնած Նեվսկի գնդից զորակոմ: Վաղը մարմինը Մոսկվա կը տեղափոխվի Պետերբուրգ ուղարկվելու համար:

10 Նոյեմբերի, 15 սեպտեմբերի Կիրակոսից, Չուլի հրտանողանից, որը գտնուում է Ա.Ֆրիկայի արևմտեան ափի վրա, ստացված հեռագրից երևում է, որ այնտեղի մայրերը ապստամբել են, սպառնալով անգլիական ֆակտորիաներին: Ապստամբութեան տեղը բրիտանական զօրք է ուղարկված:

10 Նոյեմբերի, 15 սեպտեմբերի: Երկի վճիռ կայացաւ անդրկական նաւատորմը չինական ջրերն ուղարկելու մասին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍՍ

Սեպտեմբերի 10-ին

1 Օնդոնի վրա 10 ֆունտ արծէ . . . 93 ր. 70 Կ.
 Բերլինի վրա 100 մարկ . . . 46 > >
 Փարիզի վրա 100 ֆրանկ . . . 37 > >
 Ոսկի . . . արծէ . . . 7 > 53 >

Մարային կուպոններ	—	150	>	50
Արծաթ	—	1	>	14
Քորսային դիվիդենդներ	—	5	>	6
Պետ. բանկի 5% տոս 1 շրջանի	—	102	>	>
—	—	102	>	37
—	—	3-րդ	—	—
—	—	4-րդ	—	—
—	—	5-րդ	—	—
—	—	6-րդ	—	—
6% ոսկեայ բնառ	—	154	>	75
4% ոսկեայ փոխառութիւն	—	—	>	—
Արեւելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	—	—	>	—
—	—	2-րդ	—	101
—	—	3-րդ	—	103
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	—	238	>	—
—	—	—	—	222
Պետական. երկաթուղային բնառ	—	103	>	25
5 1/2% բնառ	—	—	>	—
4% ներքին փոխառութիւն	—	96	>	25
4% գրաւ. թղթ. աղն. կալ. բանկի	—	101	>	50
Ազն. կալ. բանկի խաղարկութեան	—	—	>	—
գրաւ. թղթ.	—	200	>	75
5 1/2% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի	—	105	>	75
4 1/2% գրաւական թղթեր կալուած.	—	—	>	—
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ.	—	145	>	50
—	—	101	>	—
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.	—	—	>	—
ընկերութեան օրինագրիաները	—	101	>	62
Մոսկվայի քաղաք. օրինագրիաները	—	101	>	25
Օլեկայի	—	100	>	75
Թիֆլիսի	—	—	>	—
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի	—	—	>	—
—	—	—	>	—
Ս. Պետերբուրգի բորսայի արամադրութիւնը	—	—	>	—
խաղաղ է:	—	—	>	—

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

ՏԱՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել զորձնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Առարողները ստանում են առատ ատաներ:

Աւանդելի տարիկայք սորա են 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական թուարանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուարանութիւն համընդհանուր վրա, 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) գերագրութիւն:

Ուսումը սկսվում է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, երեկոյան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնովի բնակարանում, Սոլոյակու, Աղէքսանդր Փրիբոնովի տանը, № 9 Սերգիէվսկայա և Նազարնայա փողոցների անկիւնում: Գեղատան զինաց: Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ՁԻԱՊԵՍ եղբ. Ծովանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնովի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք զինում են կուրսերի հիմնովին.—въ Тифлисе, С. П. Мануэлянци.

20—25 (Ե. Շ.)

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԵՒԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորիկ շաբթի օրերը, երկուշաբթի մի անգամ, չորեքշաբթի 9/21 յունվարից սկսած ԵՒ ՓՈԽԱԿԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն, և Կ. Պոլիս:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԳՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԽՍ

Չորեքշաբթի, 11/23 սեպտեմբերի	—	ԱՆՍՈԼԻՍ	—	ԳԱՐԲԻԳ
—	25 սեպտ. (7 հոկտեմբերի)	—	ԱՐՄԵՆԻԱ	ՏԻԲԱԼ
—	9/21 հոկտեմբերի	—	ՍԻՐԿԱՍԻ	ԲՕՇԵԼ
—	23 հոկտեմբերի (4 նոյեմբերի)	—	ԱՆՍՈԼԻՍ	ԳԱՐԲԻԳ

և այլն, երկու շաբթի մի անգամ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, 4 ժամին կէսօրից յետոյ: Տօմսակների գները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից դէպի Պարիզ իսկական գին պակսեցրած են:

Տեղեկութիւնները համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճ զինել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄԻՑ պ. Գարանիօնին, Նաբեբէճնայի Թիֆլիսի պ. Վիկտոր ԳԱՐՍՈՒՆ, Միջին-փողոցում, նախկին գնեցող Տէր-Ասատուրի տանը, ԲԱԳՈՒՄ, Սամսոն Կիլիսարովին, Կոլիբախիկոսկայա հրապարակ, և ՆՕՎՕՐՕՍԻՍ ՍԿՈՒՄ պ. Լուի Բընօնին:

3—12 (Ե. Շ.)

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ԾԻՖԼԻՍՈՒՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ն. Յ. ԲՕԶԱՐՁԵԱՆՑԻ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Յարգելի հասարակութեան ուղարկութեանն եմ առաջարկում իմ ֆարրիկայում ամենալաւ ֆրանսիական թղթից պատրաստվող ԳԻԼՁԱՆԵՐԸ առանց սօֆինձի:

Այդ գիլզաները պատրաստվում են իմ ֆարրիկայում նորերս ստացված ամենանոր սիտեմի ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՖՆԵՐՈՎ:

Պապիրոսները գործածողները միշտ կարող են ունենալ այդ տեսակ գիլզաներից ամեն տեսակ ծխախոտի և ամեն գնեցիկ պապիրոսներ, որոնք արդէն վաճառվում են հաջողից քանակութեամբ:

Նոր է ստացված ամենալաւ յատկութեան և թարմ թիֆլիսի ՏԵԼԱԿԱՆ ծխախոտ: Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս և ճիշդ կերպով:

1—10

Z—B O U Q U E T † Z—ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՇԱՏ ԹԱՆԳԱԳԻՆ, ԲԱՅՑ ՇԱՏ ԵՒ ՆՈՐԲ ՕՏԱՆԵԼԻԲ

Բ. ԿԵՕԼԼԷՐԻ և ԸՆԿ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ, ՄՍՍԿՎԱՑՈՒՄ

առաջարկում է որպէս

ՈՒՍԱՑ ՊԱՐՖԻՄԵՐՈՎԱԿԱՆ ԱՐՀԵՍԻ ՆՄՈՒՇ

Ծախվում է գաւառներում բոլոր ամենալաւ մազազիններում 1—5 (№ 3)

1 ՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ԵՒ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ԱՐԴԷՆ

Վ. ՓԱՓԱՋԵԱՆԻ

«ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԹԻՒՐԻՔԱՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏՐՈՆ»

գրքովը, որը պարունակում է իր մէջ հեղինակի տան և մէկ հաս ամենաընդարձակ գիլզաները Գիլզեր բաղկացած է մօտ 350 երկուց, ապրիլ է մարտի թղթի վրա Մոսկվայում և արծէ Բաթումում —1 ր. 25 կօպ., միւս քաղաքներում—1 ր. 50 կօպ.: Մի և նոյն ժամանակ ծախվում է Բաթումում հրատարակի մօտ նոյն հեղինակի «Ճգնաւոր Նրո» անունով պատկերը թիւրքահայոց կենսից, ժողովրդական ընթերցանութեան համար: Գինն է 10 կօպ.:

Հասցէս՝ Բաթում, Աբելու Աբրեսյանցի.

Կարելի է պահանջել առանց փող ուղարկելու, մի բաց նամակով. մենք անմիջապէս կուղարկենք յայտնած հասցէով:

Հրատարակիչ Ա. Բ. Է. Ա. Կրէստանց 1—3

Մի երիտասարդ ՀԱՅ ԿԻՆ, որը շատ լաւ գիտէ հայերէն, կը կամենար մտնել մի հայ ընտանիք, որպէս ՏՆՏԵՍՈՒՀԻ կամ ԲՕՆՆՍ:

Հարցնել հասցէի մասին «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը: 5—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՀԱՔԱՑԻՆ Վ ԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է հասարակութեանը, որ քաղաքային կենտրոնական բուժարանում (Մուխրանսկայա փողոց, տուն Կուզնեցովի) և նրա բաժիններում (Հաւարարում, Բօզօլայա հրապարակ, տուն Գինգերշտեի և Բանիկա Վօրօտա, տուն Էնֆենձեանցի) կատարվում է թէ չափահասների և թէ երեխաների համար «ԾԱԳԻ ՊԱՏՈՒԱՍՏՈՒՄ» ամեն օր 10 ժամից մինչև 12 առաւօտեան:

3—3

ՆՈՐ ՀԻՒՐԱՆՈՑ

„ԴԱՆԻԱ“

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Քաղաքի կենտրոնում, Գօյօլինսկի պրօսպեկտի վրա: Գեղեցիկ և մաքուր կահաւորված սենեակներ. օրը 60 կօպէկից մինչև 5 ռուբլի. ամսով մեծ զիջում է անվում:

Կերակուրները թարմ և համով:

НОВЫЕ НОМЕРА

„ДАНИЯ“

ВЪ ТИФЛИСѢ

въ центръ города, на Головинском проспектѣ. Изящно и чисто меблированные номера отъ 60 коп. до 5 руб. въ сутки; помѣсячно большая уступка.

Пища свѣжая и вкусная.

11—38

Մի երիտասարդ յանձն է առնում թարգմանել հայերէն մատչելի պայմանները ֆրանսերէնից, գերմաներէնից և անգլիերէնից: Ունենալով քանի մի աղբյուր ժամեր պատրաստ է դասաւանդել ֆրանսերէնը և գերմաներէնը ցանկացողներին: Նախադասելի են առաւել նոր սկսողները:

Գինը «Մշակի» խմբագրութեան: 3—10

Գ. կարգի ՈՒՍՈՒՑԻՉ պաշտօն է որոնում մեր դպրոցներում: Գինը «Մշակ» լրագրի խմբագրութեան: 2—3

Երբեք կարգի մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ կամենում է տեղ ունենալ հայ դպրոցներում: Համաձայն է գնալու և ուրիշ թեմ: Հասցէն «Մշակ» խմբագրատանը: 2—3

ԱՄԵՐԿԱՐԵՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՁԵԼԻ ՁՅՈՒՆԱՐԿ առևտրական հաշարարութիւնը առանց ուսուցչի օգնութեանը ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆԻԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՆՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՍՇԻԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տօկոսների լրակատար աղւաակներով, 1-ից մինչև 10.000 ռուբ. համար, 10/10-ից մինչև 120/0 վաճառվում է կղարց Ծովանովների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Թիֆլիս, Մարտիալ, № 9. Օտարաքաղաքացիք զինում են վերջին հասցէով՝ Ս. Պ. Մանուէլյանցի.

Գինն է 1 ռուբլի: Փօստի ծախս 21 կ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի: 11—150